

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

Överklagande av en hovrättsdom – försök till mord m.m.

Klagande

Riksåklagaren
Box 5553
114 85 Stockholm

Överklagat avgörande

Svea hovrätts dom den 14 april 2025 i mål B 15550-24

Yrkande

Jag yrkar att Högsta domstolen ska döma AN till livstids fängelse och skärpa straffen för TM och RB.

Frågan i målet

De frågor som jag framför allt bedömer är av intresse ur prejudikatsynpunkt är *dels* hur straffskärpningsregeln i 29 kap. 2 a § brottsbalken ska tillämpas, *dels* hur straffvärdet ska bestämmas med tillämpning av asperationsprincipen. I frågan om straffskärpningsregelns tillämplighet ingår frågeställningen om vad som utgör ett brott på allmän plats.

Bakgrund

Målet gäller tre sprängningar som utfördes mellan den 25 och 28 september 2023 i Hässelby, Linköping och Fullerö i Uppsala.

Det är klarlagt i hovrätten att sprängningarna har utgjort en del av en konflikt som uppstod efter en splittring i det kriminella nätverket Foxtrot. Gärningarna har enligt hovrätten haft samma övergripande syfte i gängkonflikten, samma uppdragsgivare, samma bombtillverkare, samma eller liknande konstruktion av bomber, samma upplägg för kommunikation och delvis samma utförare.

I Hässelby och Linköping detonerade sprängmedlen i trapphus till flerfamiljshus cirka kl. 21 på kvällen respektive kl. 06 på morgonen. I Fullerö detonerade sprängmedlen mellan två villor kl. 04 på morgonen. Varje bomb placerades nära människors bostad och de detonerades vid tidpunkter då människor normalt sett

är hemma eller på väg till eller från hemmet. Sprängningarna orsakade omfattande materiell förstörelse, skadade personer och i Fullerö ett dödsfall.

AN har dömts för försök till mord i tretton fall och grov allmänfarlig ödeläggelse i två fall. Han döms för att han medverkat till transporter och detonationerna av bomberna i Hässelby och Linköping med insiktsuppsåt till de omständigheter som konstituerar grov allmänfarlig ödeläggelse, inkluderande grovt brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor, och likgiltighetsuppsåt till att personer kunde dö i enlighet med åtalerna för försök till mord. Det har funnits konkret fara för brottets fullbordan vid tre av mordförsöken i Hässelby och vid två av mordförsöken i Linköping. Påföljden har bestämts till fängelse i 18 år i hovrätten. Tingsrätten – som dömd honom för försök till mord i sju fall (med likgiltighetsuppsåt) och grov allmänfarlig ödeläggelse i två fall – bestämde påföljden till livstids fängelse.

TM har dömts för medhjälp till grov allmänfarlig ödeläggelse i två fall, som innefattar grovt brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor, kopplat till sprängningarna i Linköping och Fullerö samt för grovt brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor kopplat till sprängningen i Hässelby. Han har tillverkat och överlämnat de tre bomberna. Han har dessutom dömts för brott vid annat tillfälle. Påföljden har bestämts till fängelse i 11 år och 10 månader.

RB har dömts för medhjälp till grov allmänfarlig ödeläggelse som även innefattar grovt brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor. Han är dömd för att han har skjutsat den person som detonerade bomben vid sprängningen i Fullerö. Påföljden har bestämts till fängelse i 7 år och 10 månader.

Vid straffmätningen har hovrätten, i syfte att undvika dubbelbestraffning med hänsyn till brottens tydliga samband, först gett samlade straffvärden för de brott som hör till respektive sprängning och även tagit hänsyn till de försvårande och synnerligen försvårande omständigheterna för varje händelse för sig. Därefter har hovrätten vägt samman straffvärdena för de olika händelserna.

Hovrätten har avseende samtliga tre tilltalade beaktat som försvårande vid straffmätningen att brotten har utgjort led i en brottslighet som utövats i organiserad form eller systematiskt och föregåtts av särskild planering (29 kap. 2 § 6 brottsbalken) samt att brotten haft bakgrund i eller varit ägnade att framkalla en konflikt mellan grupper av personer i vilken skjutvapen eller sprängämne eller annat liknande ämne används (29 kap. 2 a § 2 brottsbalken). Hovrätten har, liksom tingsrätten, bedömt att gärningarna inte har begåtts på allmän plats, vilket innebär att straffskärpningsbestämmelsen om att brotten innefattat sprängämne och begåtts på allmän plats inte har inverkat när straffen har mätts ut (29 kap. 2 a § 1 brottsbalken).

När det gäller *AN* har hovrätten med hänvisning till de tillämpliga försvårande omständigheterna höjt straffvärdet för brottsligheten vid var och en av sprängningarna från 12 år till 14 år, d.v.s. med 17 procent (1/6). När det gäller

TM har straffvärdet för hans medverkan vid sprängningarna bestämts till 8 års fängelse. När det gäller *RB* har straffvärdet höjts från fängelse i 6 år och 4 månader till fängelse i 8 år, d.v.s. en höjning med cirka 25 procent (1/4) med anledning av de försvårande omständigheterna i målet.

Rättslig reglering

Straffskärpning vid våldsamma uppgörelser bland kriminella

Straffskärpningsregeln

Enligt 29 kap. 2 a § brottsbalken ska det vid bedömningen av straffvärdet, vid sidan om vad som gäller för varje brottstyp, som synnerligen försvårande omständigheter beaktas om

1. brottet inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person och innefattat användning av skjutvapen eller sprängämne eller annat liknande ämne och begåtts på allmän plats eller en annan plats där människor brukar samlas eller har samlats, eller
2. haft bakgrund i eller varit ägnat att framkalla en konflikt mellan grupper av personer i vilken skjutvapen eller sprängämne eller annat liknande ämne används.

Bestämmelsen infördes genom lagändringar som trädde i kraft den 1 juli 2023.

Bakgrunden till lagändringarna var att det bedömdes finnas behov av en strängare straffrättslig lagstiftning mot brott som begås i kriminella nätverk och vid kriminella uppgörelser. En sådan skärpning borde, enligt de överväganden som gjordes vid beredningen av lagstiftningsärendet, i huvudsak röra vissa allvarligare brott som innefattar våld eller hot, samt viss närliggande brottslighet, och ske genom skärpta straffskalor, nya kvalifikationsgrunder och särskilda straffskärpningsgrunder. Förändringarna genomfördes i förhållande till brottslighet såväl inom som utanför en gängkontext. (Prop. 2022/23:53 s. 56 och 67.)

Skälet till att en helt ny straffskärpningsbestämmelse infördes var att en ny bestämmelse bedömdes ge möjlighet att tydligt definiera de omständigheter som ger anledning att skärpa straffvärdet och, i viss mån, också att markera vilket genomslag dessa omständigheter bör ha. (A. prop. s. 67 f.)

Straffskärpning enligt första punkten

Bestämmelsen i första punkten tar sikte på sådana brott på allmän plats eller annan sådan plats där människor brukar samlas eller har samlats (jfr 9 kap. 1 a § 1 vapenlagen) och som skett med användning av skjutvapen eller sprängämne eller annat liknande ämne.

Att brottet ska ha inneburit ett ”allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person” innebär att straffskärpningsgrunden främst är tillämplig vid brott som innefattar allvarligare hot eller våld. På så sätt har mindre klandervärd brottslighet som inte i samma utsträckning medför konsekvenser på samhällsnivå lämnats utanför tillämpningsområdet. Uttrycket är avsett att ha samma innebörd som i 29 kap. 1 § andra stycket brottsbalken. Det innebär att sådana brott ska omfattas där gärningen har bestått i eller innefattat uppsåtlig allvarligare våldsanvändning, uppsåtligt allvarligare hot, eller med sådant våld eller hot jämfällbart handlande, som är direkt riktat mot en annan person. Också medhjälp och anstiftan samt försök och andra osjälvständiga brottsformer avses. (A. prop. s. 72 f.)

Att bestämmelsen i 29 kap. 1 § brottsbalken tar sikte på uppsåtligt brott utesluter inte dess tillämpning när ett sådant brott begåtts tillsammans med ett brott där oaktsamhet är tillräckligt för straffansvar utan domstolen ska i varje enskilt fall pröva om gärningen bestått i eller innefattat ett sådant angrepp som avses i bestämmelsen (jfr prop. 2009/10:147 s. 41). Kravet på att det ska vara fråga om ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person får till följd att oaktsam användning av skjutvapen exkluderas. Brott som i grunden bygger på fara för en obestämmd krets människor, såsom allmänfarlig ödeläggelse, bör kunna omfattas när gärningen i det enskilda fallet riktats mot en eller flera personer. (A. prop. a. s.)

Straffskärpning enligt andra punkten

Bestämmelsen i andra punkten tar sikte på brott som haft bakgrund i eller varit ägnat att framkalla en konflikt mellan grupper av personer i vilken skjutvapen eller sprängämne eller annat liknande ämne används. Det som krävs är att en eller flera skjutningar eller sprängningar tidigare förekommit inom ramen för denna. Några andra krav bör dock inte uppställas och det ska därför inte vara en förutsättning för bestämmelsens tillämpning att det t.ex. är fråga om omedelbar hämnd eller att gärningen skett i ett visst syfte. Att gärningen ska ha varit ägnad att framkalla en sådan konflikt innebär att den objektivt har varit av sådant slag att den typiskt sett framkallar en sådan konflikt. Vid denna bedömning får det sammanhang i vilket brottet begåtts beaktas men någon konkret fara krävs alltså inte. (A. prop. s. 71 f.)

Straffmättningsnivån

Regleringen i 29 kap. 2 a § brottsbalken innebär att vissa omständigheter specifikt lyfts fram vid straffvärdebedömningen på en ytterligare skärpt nivå i förhållande till de försvårande omständigheter som behandlas i 29 kap. 2 § brottsbalken. Tanken har inte varit att peka ut någon viss brottstyp utan att komma åt våldsamma uppgörelser och våldsspiraler i den kriminella miljön – situationer där den potentiella skada och fara som finns på samhällsnivå i dag inte kan beaktas fullt ut. (A. prop. s. 74.)

Användandet av begreppet ”synnerligen försvårande” markerar att en avsevärd skärpning av straffvärdet är avsedd, samtidigt som det lämnar utrymme för en nyanserad straffmätning. Bestämmelsen ska medföra en betydligt kraftigare straffskärpning än vad som följer av den övriga regleringen om försvårande omständigheter i 29 kap. brottsbalken. (A. prop. s. 73.)

Avsikten har inte varit att reglera någon fast straffmättningsnivå, eftersom de förhållanden som omfattas av straffskärpningsbestämmelsen kan vara av skilda slag och omständigheterna kan gälla med olika styrka i olika fall. I den sammantagna bedömning som ska göras vid straffmätningen kommer omständigheterna få varierande genomslag, beroende på bl.a. typ av gärning och omständigheterna på platsen och vilka risker för tredje man och konsekvenser för tryggheten i området som gärningen har inneburit. Situationer som kan föras in under ordalydelsen i någon av bestämmelsens punkter, utan att skyddsintresset kopplat till skada eller fara på samhällsnivå finns i någon större utsträckning, bör ges ett mer begränsat genomslag vid straffvärdebedömningen jämfört med en situation där sådan skada eller fara finns i större utsträckning. Vidare kan det förekomma skjutvapenkonflikter som träffas av båda punkterna i bestämmelsen. I dessa situationer bör bedömningen och reaktionen i många fall bli strängare än om bara en punkt är tillämplig och kunna leda till närmare en dubbling av straffvärdet. Det bör dock inte bli fråga om någon automatisk dubbling, utan en samlad bedömning måste alltid göras. Liksom vid övriga straffvärdebedömningar kommer det att bli fråga om en bedömning i det enskilda fallet av hur allvarligt det specifika brottet är. Det borde enligt övervägandena i förarbetena inte heller uteslutas att det kan bli fråga om en procentuellt sett högre straffskärpning vid lägre straffnivåer än vid högre. I vissa situationer bör straffet för den som har gjort sig skyldig till ett brott kunna skärpas så att det närmar sig det dubbla. (A. prop. s. 70 och 74.)

För att regleringen skulle ge utrymme att fullt ut beakta allvaret hos sådana brott som omfattas av den särskilda straffskärpningsbestämmelsen även i förhållande till sådana allvarliga brott som redan befinner sig i den övre delen av en straffskala infördes en ny bestämmelse i 26 kap. 3 a § brottsbalken som innebär att det är möjligt att överskrida straffskalan för det brott som är aktuellt. Ytterst följer det av den paragrafen, och de möjligheter att tillämpa en utvidgad straffskala som där anges, hur stort genomslag vid straffvärdebedömningen som omständigheterna kan ges i de allvarligaste fallen (a. prop. s. 152).

Principen om att s.k. dubbelräkning inte ska ske är tillämplig även i förhållande till straffskärpningsbestämmelsen. Av denna princip följer att försvårande omständigheter ska ges genomslag vid straffvärdebedömningen endast när dessa inte tillräckligt har beaktats genom rubriceringen av brottet eller vid kvalificeringen av brottet till en viss grad. Regleringen är avsedd att fungera som ett komplement till gällande regelverk, och de omständigheter som lyfts fram som synnerligen försvårande bör vara så pass inriktade att principen om dubbelräkning sällan bör kunna leda till att bestämmelsen inte får något genomslag alls. (A. prop. s. 75.)

Införandet av den nya straffskärpningsbestämmelsen var inte heller avsedd att minska betydelsen eller genomslaget av den generella straffvärdebestämmelsen i 29 kap. 1 § brottsbalken eller de särskilda straffskärpningsgrunderna i 29 kap. 2 § brottsbalken. I stället bör de särskilda straffskärpningsgrunderna, tillsammans med den förhöjda straffskala som infördes samtidigt i 26 kap. 3 a § brottsbalken, ge rättstillämparen tydlig ledning och utrymme för en skärpt reaktion i vissa särskilt utpekade allvarliga situationer. Därmed ges också utrymme för en nyanserad straffmätning. (A. prop. a. s.)

Min bedömning

Det samlade straffvärdet är högre än hovrätten funnit

När ett straffvärde ska bestämmas vid flerfaldig brottslighet ska asperationsprincipen tillämpas.

Straffmätningen brukar då ske genom att det allvarligaste brottet bildar utgångspunkt för bedömningen. Till straffvärdet för detta brott läggs sedan en efter hand minskande del av straffvärdet för vart och ett av de övriga brotten efter brottens allvar. Därefter kontrolleras att det samlade straffvärdet inte framstår som oproportionerligt i förhållande till den typ av brottslighet som är aktuell. Straffet för den samlade brottsligheten bör också avspegla dess allvar i förhållande till annan brottslighet. Förhållandena kan variera, bl.a. beroende på vilka brott som är aktuella och vilket samband som finns mellan dem. (Se ”Upprepade övergrepp i rättssak” NJA 2019 s. 747 med hänvisning till ”Skärtorsdagsdomen” NJA 2008 s. 359.)

Vid flerfaldig brottslighet med ett tydligt samband mellan brotten kan särskilda överväganden göra sig gällande. Det förhållandet att brottsligheten har utövats på ett mer eller mindre systematiskt sätt kan då i vissa fall ges betydelse på så sätt att reduktionen av den samlade brottslighetens straffvärde blir något mindre än annars, vilket kan ske inom ramen för den allmänna efterkontroll som alltid ska göras. (Se ”Upprepade övergrepp i rättssak” NJA 2019 s. 747 med hänvisning till ”De upprepade förfalskningarna” NJA 2018 s. 378 p. 33.)

Om en viss gärning upprepas mot en och samma målsägande kan det vidare påverka allvaret i de enskilda gärningarna. Denna typ av tilltagande allvar kan förstås beaktas vid bestämmande av straffvärdet för de enskilda brotten, men den kan också beaktas vid bestämmande av straffvärdet för den samlade brottsligheten (se Upprepade övergrepp i rättssak” NJA 2019 s. 747 med hänvisning till ”Upprepade grova våldtäkter mot barn” NJA 2019 s. 238 p. 14). Ett skäl att beakta det tilltagande allvaret i gärningarna på detta sätt är att man då får en bättre överblick över de samlade konsekvenserna och undviker risken att straffvärdebedömningen blir mekanisk, vilket kan leda både till för stränga och för milda resultat.

Vid straffmätning vid brottskonkurrens ska det relativa straffvärdet av varje brott, brottens skyddsintressen och relationen mellan brotten få betydelse. I den mån de omständigheter som enligt 29 kap. 1–3 §§ brottsbalken ska beaktas är desamma för de brott som vid straffmätningen ska bedömas i konkurrens, kan enligt Högsta domstolen dessa inte ges fullt genomslag vid bestämmandet av straffvärdet för vart och ett av brotten. (Se ”Fiskekniven” NJA 2021 s. 139 och ”Rydaholmsfallet” NJA 2012 s. 79 p. 16.)

I det här fallet har hovrätten använt sig av riktlinjer ur doktrinen som innebär att när det svåraste brottet har ett straffvärde som överstiger fängelse i ett och ett halvt år så ska straffvärdet för det näst svåraste brottet reduceras till en tredjedel av dess egentliga straffvärde (jfr Borgeke & Forsgren, *Att bestämma påföljd för brott*, [2025, version 5, JUNO], under avsnitt 3.4.3). Denna modell för asperationsprincipen tillämpas i praxis, men som hovrätten konstaterar finns det inte något uttalande från Högsta domstolen om modellens tillämplighet.

AN döms för brott kopplade till två skilda händelseförlopp. Straffbestämmelserna om försök till mord respektive grov allmänfarlig ödeläggelse, inkluderande grova brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor, tillgodoser delvis skilda skyddsintressen. Det är uteslutande frågan om brott med höga straffvärden. Även *TM* döms för flera brott kopplade till skilda händelseförlopp och med höga straffvärden.

Den tillämpade beräkningsmodellen för asperationsprincipen och hovrättens metod för sammanläggning av straffvärden för de olika sprängningarna leder enligt min uppfattning i det här fallet till ett för lågt straffvärde som inte speglar den samlade brottslighetens allvar. Straffvärdet för brotten är enligt min uppfattning högre än hovrätten funnit.

Straffskärpningsreglernas tillämplighet

Straffskärpningsreglerna i 29 kap. 2 a § brottsbalken avser omfatta sådan allvarlig brottslighet som tydligast bidrar till risker och otrygghet för utomstående, dvs. sådana brottsliga angrepp som innefattar skjutningar eller sprängningar på platser där allmänheten har fritt tillträde eller det annars är vanligt att många människor förekommer. De tre sprängningar som målet gäller är var och en uppenbara exempel på sådan risk- och otrygghetsskapande brottslighet.

Vid straffmätningen har det bl.a. betydelse vilken typ av gärning det varit frågan om och vilka risker för tredje man och konsekvenser för tryggheten i området som gärningen har inneburit. Om ett brott träffas av båda punkterna i 29 kap. 2 a § brottsbalken bör reaktionen i princip bli strängare än om bara en punkt är tillämplig och då kunna leda till närmare en dubblering av straffvärdet.

Som domstolarna har funnit är det utrett i målet att de tre sprängningarna som *AN*, *TM* och *RB* dömts för har sin bakgrund i en konflikt mellan grupper av

personer i vilken sprängämnen har använts och att de förstått att deras agerande haft sin bakgrund denna konflikt. Gärningarna utfördes på uppdrag mot en eller flera personer. För brotten med koppling till sprängningarna – medverkan till försök till mord och grov allmänfarlig ödeläggelse – är 29 kap. 2 a § andra punkten brottsbalken tillämplig.

Brotten har riktat sig mot en eller flera personer och inneburit allvarliga angrepp på andras liv, hälsa och trygghet till person. De har innefattat användning av sprängämne. Sprängladdningarna i Linköping och Hässelby har placerats i trapphus där boende och andra rör sig regelbundet, även när det är låst för utomstående och särskilt de tider som de aktuella bomberna har placerats ut och detonerat. Ett trapphus är inte en allmän plats. De platser som anges i förarbeten till bl.a. vapenlagen som exempel på sådan ”annan plats där människor brukar samlas” är myndighets-, företags- eller föreningslokal eller ett skol- eller universitetsområde dit allmänheten inte har tillträde (prop. 2013/14:226 s 47). Praxis kring begreppet folksamling i 16 kap. brottsbalken är avsedd att ge vägledning i fråga om hur många människor som ska krävas för att människor ska anses ha samlats på en plats. Med beaktande av de anvisningar som finns kan ett trapphus inte förstås som en sådan samlingsplats som, utöver allmän plats, är en förutsättning för tillämplighet enligt 29 kap. 2 a § första punkten brottsbalken. I Fullerö har sprängladdningen placerats på en garageuppfart mellan två huskroppar, vilket inte heller är allmän plats.

Sprängladdningarna som placerats i trapphusen och mellan huskropparna har emellertid fått omfattande effekter på allmän plats i form av egendoms- och personskador. I både Linköping och Hässelby slungades som en följd av detonationen glasskärvor, portar, väggmaterial och fönster många meter (cirka 70 respektive 30 meter) ut på allmän plats. Ett stort antal bilar på allmän plats skadades vid båda sprängningarna och vid sprängningen i Linköping skadades en person som befann sig på allmän plats. I Fullerö spreds effekterna av sprängningen ut på gatan, som är allmän plats.

Att delar av fastigheterna sprängs ut är en förväntad effekt av en detonation med så mycket sprängmedel som det varit frågan om i de här tre fallen. Det är min bedömning att brotten har begåtts, också, på allmän plats. Min uppfattning är att även första punkten i 29 kap. 2 a § brottsbalken ska tillämpas på brotten kopplade till sprängningarna.

Det sagda innebär att all den brottslighet som AN, TM och RB dömts för enligt min uppfattning omfattas av bestämmelserna i 29 kap. 2 a § första och andra punkterna brottsbalken. Som hovrätten funnit ska det, enligt 29 kap. 2 § 6 brottsbalken, som försvårande även beaktas att brotten har utgjort ett led i en brottslighet som utövas i organiserad form och har föregåtts av särskild planering.

Straffskärpningsregelns genomslag vid straffmätningen

Avsikten med den nya straffskärpningsregeln i 29 kap. 2 a § brottsbalken var att den skulle få ett stort genomslag vid straffmätningen. Detta gäller särskilt om båda punkterna i bestämmelsen är tillämpliga.

I samband med lagändringar år 2010 då det i 29 kap. 1 § andra stycket brottsbalken infördes som en försvårande omständighet att det ska särskilt beaktas om gärningen inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person gavs det detaljerade riktlinjer för det genomslag som straffskärpningsbestämmelsen skulle ges (se prop. 2009/10:147 s. 41–42). I förhållande till dessa riktlinjer för straffpåslaget bör genomslaget för straffskärpningsregeln i 29 kap. 2 a §, som anger synnerligen försvårande omständigheter, vara större.

Med utgångspunkt i de tydliga förarbetsuttalanden som finns om det allmänna genomslaget för den nya bestämmelsen är det min bedömning att straffskärpningsregeln i det här fallet måste vara betydligt högre än den nivå motsvarande cirka 17–25 procent av straffvärdet som hovrätten landat i och som dessutom inkluderar de försvårande omständigheterna i 29 kap. 2 § 6 brottsbalken.

Det har varit frågan om mycket våldsamma gärningar som inneburit stora risker för tredje man och omfattande konsekvenser för tryggheten i lokalområdena. Personer har skadats, varav flera allvarligt, och en person har avlidit. Det har funnits konkret fara för andra personers liv.

Även med beaktande av principen om att dubbelberäkning inte ska ske borde straffskärpningsregeln vid så höga straffvärden som det är frågan om i det här fallet motsvara 50 procent av straffvärdet vid tillämpning av 29 kap. 2 a § brottsbalken (jfr 26 kap. 3 a § brottsbalken). Om bedömningen skulle göras att endast andra punkten i 29 kap. 2 a § brottsbalken är tillämplig bör påslaget bli något mindre. Till detta ska vid straffmätningen läggas den straffskärpning som är motiverad av de försvårande omständigheterna enligt 29 kap. 2 § 6 brottsbalken.

Det sammanlagda straffmätningens värde för de brott som *AN* döms för överstiger vida 18 års fängelse. Straffvärdet är i det här fallet så högt, omständigheterna vid gärningarna så försvårande och antalet allvarliga brott så många att det endast finns livstids fängelse som alternativ (jfr prop. 2018/19:138 s. 28 f.). När det gäller *TM* och *RB* så ska straffet skärpas för dem båda i enlighet med mina synpunkter på genomslaget för straffskärpningsreglerna.

Skälen för prövningstillstånd

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att målet med hänsyn till det allmänna intresset av

tillgång till omfattande och vägledande prejudikatbildning bör prövas av Högsta domstolen (Peter Fitger m.fl., *Rättegångsbalken – en kommentar på internet*, kommentaren till 54 kap. 10 § rättegångsbalken).

Vid ny lagstiftning är det allmänt sett av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar tillämpningsfrågor. När det gäller straffskärpningsregeln i 29 kap. 2 a § brottsbalken saknas närmare vägledning i förarbeten och praxis om bestämmelsens tillämpning i förhållande till vad som i övrigt gäller för varje särskild brottstyp och övriga straffskärpningsgrunder i 29 kap. brottsbalken. Högsta domstolens vägledning skulle främja en enhetlig och mer förutsebar praxis. I Åklagarmyndighetens och Ekobrottsmyndighetens gemensamma lista över prioriterade prejudikatfrågor för år 2025 finns frågan om tillämpning av 29 kap. 2 a § brottsbalken med.

Praxis från hovrätterna är begränsad, men i de avgöranden som finns kan det konstateras en försiktighet vid straffmätningen med straffskärpningar som motsvarar en sjätte- eller sjundedel av straffvärdet (se t.ex. Göta hovrätts domar den 16 oktober 2024 i mål B 3676-24 och 23 oktober 2024 i mål B 3812-24). Det finns några exempel på tingsrättsdomar där straffvärdet har höjts med en fjärdedel (se t.ex. Uppsala tingsrätts dom den 27 mars 2024 i mål i B7578-23, som är överklagad, och Södertörns tingsrätts dom den 15 april 2024 i mål B 3322-24, som ändrades på grund av en annan bevisvärdering i Svea hovrätts dom den 28 juni 2024 i mål B 5965-24).

Med hänvisning till avsaknaden av närmare anvisningar för rättstillämpningen och den, enligt min uppfattning, alltför försiktiga praxis som har utvecklats finns det ett behov av vägledning från Högsta domstolen i frågan om hur straffskärpningsregeln i 29 kap. 2 a § brottsbalken ska tillämpas. I målet aktualiseras frågan om första punktens tillämplighet vid allmänfarlig ödeläggelse genom sprängningar vid fastigheter och frågan om vilket genomslag straffskärpningsregeln ska ges vid straffmätningen, även med hänsyn till att de försvårande omständigheterna i 29 kap. 2 § 6 brottsbalken är tillämpliga samtidigt. Det framgår inte av hovrättens domskäl varför straffen har skärpts med olika andelar av straffvärdet för de tre tilltalade. Hovrätten har vidare, med stöd av förarbetsuttalanden (prop. 2022/23:53 s. 77), uttryckt tveksamhet till att en tillämpning av bestämmelserna i 29 kap. 2 a § brottsbalken kan leda till att ett livstidsstraff döms ut och i den frågan behövs enligt min uppfattning ett särskilt klagörande. I frågan om straffskärpningsregelns tillämplighet ingår frågeställningen om vad som utgör ett brott på allmän plats.

Det finns också, med hänvisning till hovrättens överväganden i frågan, ett behov av ytterligare vägledning om hur straff ska mätas ut vid flerfaldig brottslighet då vart och ett av brotten har ett mycket högt straffvärde och olika skyddsintressen. Riktlinjer för hur beräkningen av straffvärden och den avslutande kontrollen ska göras behövs för att straffmätningen i dessa fall ska leda till straff som avspeglar den samlade brottslighetens allvar i förhållande till annan brottslighet.

Målet innehåller omständigheter som typiskt sett förekommer vid brottslighet kopplad till sprängningar i gängkriminell kontext då bestämmelserna i 29 kap. 2 och 2 a §§ brottsbalken aktualiseras. En återkommande faktor i dessa mål är att straffmätningen ofta får utgå från att de tilltalade anses ha haft likgiltighetsuppsåt till de gärningar kopplade till sprängningarna som utgör försök till mord. En annan vanlig faktor vid straffmätningen i dessa mål, liksom i mål om skjutningar i gängkriminell kontext, är att de personer som medverkat till sprängningarna ofta döms för flerfaldig brottslighet och att de medverkat på uppdrag av en eller flera anstiftare. Målet är enligt min uppfattning med hänsyn till bland annat dessa utmärkande egenskaper lämpligt för att pröva de prejudikatintressanta frågorna.

Ett prövningstillstånd kunde förslagsvis meddelas med utgångspunkt i vad hovrätten har funnit utrett om gärningarna inklusive de försvårande omständigheterna och ANs, TM:s och RB:s uppsåt till dessa.

Bevisuppgift och målets handläggning

Om prövningstillstånd meddelas på det sätt jag föreslagit kan målet avgöras utan huvudförhandling och jag åberopar preliminärt protokoll från brottsplatsundersökningarna, fotomaterial från brottsplatserna och utlåtande från Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) som bevisning, till styrkande av att sprängningarna orsakade omfattande materiell förstörelse och skadade personer på allmän plats samt att straffvärdet är högre än hovrätten har funnit.

Jag ber dock om att få återkomma med bevisuppgift och synpunkter på målets handläggning om prövningstillstånd skulle meddelas.

Katarina Johansson Welin

Eva Bloch

Kopia till:

Statsåklagaren Helene Gestrin och seniore åklagaren Thomas Bälter.

Åklagarkammaren i Linköping (AM-133580-23, AM-133231-23 och AM-134252-23).

Utvecklingscentrum.